

Bagińska, Jolanta

Badania kurhanu w Łubczu, stan. 38, gm. Jarczów

Archeologia Polski Środkowowschodniej 1, 31-33

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JOLANTA BAGIŃSKA

BADANIA KURHANU W ŁUBCZU, STAN. 38, GM. JARCZÓW

Sezon 1995 roku był ósmym sezonem badań na cmentarzyskach kurhanowych kultury ceramiki sznurowej (dalej KCS) na Grzędzie Sokalskiej. Tym razem wyznaczono stanowisko nr 38 w Łubczu ze względu na bardzo duży stopień zniszczenia nasypu kurhanu. Wkrótce jednak okazało się, że stopień destrukcji obiektów nie jest tak duży, jak to sugerował stan nasypu. W trakcie prac natrafiono na pozostałości jam przykurhanowych, fragmenty rowków otaczających nasyp oraz resztki nasypu. Kurhan usypany został na stoku nachylonym w kierunku południowym. Na południowym profilu zaobserwowano grubą ponad 1 m czarną warstwę, nieckowatą w przekroju, będącą prawdopodobnie pozostałością nasypu, który osunął się do jamy przykurhanowej. Dna jam przykurhanowych zarysowały się również na profilu E-W. W obu północnych ćwiartkach wykopu, na głębokości 0,3 m i 0,4 m zaobserwowano resztki rowków o szerokości 0,3 - 0,45 m. Oba rowki na krótkim odcinku od strony północnej zataczały łuki równoległe do siebie w odległości ok. 1,5 m, od strony wschodniej natomiast wyraźnie zbiegały się (ryc. 1). Może to być ślad poprawiania rozsuniętego nasypu. W obrębie wykopu na głębokości do 0,5 m znaleziono kilkanaście drobnych fragmentów ceramiki o cechach technologicznych naczyń kultury ceramiki sznurowej. Wyróżniono również następujące obiekty:

Grob nr 1: Jama grobowa zorientowana wzdłuż osi NWW-SEE, prostokątna w zarysie; wymiary: 3,4 x 1,8 m. Na głębokości 1 m znaleziono resztki szkieletu (kości nóg i fragmenty czaszki). Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej, głową skierowany na północny zachód. W pobliżu kości czaszki znajdowały się 2 grociki krzemienne, 1 grocik umieszczony został przy miednicy, 1 odłupek przy nogach zmarłego.

1. Grocik sercowaty o lekko wygiętych bokach i łukowatej wnęcie, uszkodzony (odłamane jedno skrzydełko), ślady lepszczka na powierzchni; wymiary: dł. 3,3 cm, szer. 1,2 cm, grub. 0,3 cm; surowiec: krzemień wołyński barwy szarej, matowej.

2. Grocik sercowaty o lekko wygiętych bokach i łukowatej wnęcie, skrzydełka asymetryczne; wymiary: dł. 3,0 cm, szer. 1,2 cm, grub. 0,3 cm; surowiec: krzemień wołyński barwy oliwkowo-szarej.

3. Grocik sercowaty o bokach prostych i łukowatej wnęcie, skrzydełka asymetryczne, na powierzchni ślady lepszczka; wymiary: dł. 2,3 cm, szer. 1,1 cm, grub. 0,4 cm; surowiec: krzemień wołyński barwy oliwkowo-szarej.

4. Odłupek; wymiary: dł. 4,0 cm, szer. 2,3 cm,

grub. 0,5 cm; surowiec: krzemień wołyński barwy oliwkowo-szarej.

Grob nr 2: Jama zorientowana wzdłuż osi SWW-NEE, lekko trapezowata w zarysie; wymiary 2,5 x 1,4 m. Na głębokości 0,6 m znaleziono szczątki szkieletu dziecka (fragmenty czaszki i nóg). Szkielet ułożony w pozycji skurczonej, na lewym boku, głową skierowany na północny wschód. Przy skroniach umieszczone zostały 2 miedziane zausznice, paciorki „fajansowe” znaleziono pod czaszką. W centralnej części grobu wystąpiła niewielka ilość kości zwierzęcych.

1. Zausznica wykonana z drutu z ostro zakończonymi końcówkami; przekrój drutu okrągły; wymiary: śred. 3,8 cm, grub. drutu 0,3 cm.

2. Zausznica o powracającym zwoju wykonana z drutu o przekroju okrągłym; wymiary: śred. 3,0 cm, grub. drutu 0,25 cm.

3. 4 paciorki „fajansowe” (jedno-, dwu-, pięcio- i dziewięciosegmentowy) barwy kremowej z lekkim odcieniem niebieskim; wymiary: śred. 0,3-0,5 cm, wys. 0,3; 0,6; 1,4; 2,5 cm, śred. otworów 0,1-0,2 cm.

4. Kości zwierzęce.

Grob nr 3: Jama zorientowana wzdłuż osi NE-SW, owalna w zarysie; wymiary 1,6 x 1,2 m. Na głębokości 0,5 - 0,7 m znaleziono niemal kompletny szkielet zwierzęcy (koń ?) z 4 nogami złożonymi razem (być może były związane). Wyposażenia nie stwierdzono. Grob nr 4:

Jama zorientowana wzdłuż osi SWW-NEE, prostokątna w zarysie; wymiary 3,0 x 1,7 m. W warstwach stropowych znaleziono kilka fragmentów ceramiki kultury ceramiki sznurowej i kultury mierzanowickiej. Na głębokości 1,1 m znaleziono kości zwierzęce i skupisko węgla drzewnych; na głębokości 1,2 m miedzianą zausznicę, reszta wyposażenia wraz z fragmentami szkieletu i dużą ilością kości zwierzęcych znajdowała się na głębokości 1,3 m. Szkielet źle zachowany (jedynie fragmenty czaszki i kości ręki), ułożony na prawym boku, głową skierowany na południowy zachód. Przy prawej skroni umieszczona była druga zausznica, na szyi kolia paciorków „fajansowych” i naszyjnik z drutu miedzianego, pod czaszką szpila kościana; za głową 2 grociki krzemienne (1 zachowany fragmentarycznie), pozostałe grociki i odłupek ułożono przy nogach zmarłego.

1. Naszyjnik z drutu (2,5 zwoju) o przekroju okrągłym z końcami zwiniętymi w uszka; wymiary: śred. 21 cm, grub. drutu 0,5 cm (ryc. 1a).

2. Zausznica o powracającym zwoju wykonana z

drotu o przekroju okrągłym; wymiary: śred. 5,7 cm, grub. drotu 0,35 cm.

3. Zausznica o powracającym zwoju wykonana z drotu o przekroju okrągłym; wymiary: śred. 5,4 cm, grub. drotu 0,35 cm.

4. Bransoleta spiralna z taśmy metalowej (2,5 zwoju); wymiary: śred. 7,5 cm, szer. taśmy 0,9 cm, grub. 0,15 cm.

5. 78 paciorków fajansowych (w całości zachowane 73) cylindrycznych barwy białej, kremowej i zielono-niebieskiej; wymiary: śred. 0,5-0,7 cm, wys. 0,3-0,7 cm, śred. otworów 0,1-0,3 cm.

6. Szpila kościana bez wyodrębnionej główki, z trzonkiem o przekroju okrągłym, górna część płasko ścięta z ukośnie przewierconym otworem. Górna połowa szpili zdobiona rytym ornamentem geometrycznym. Szpila uszkodzona - brak ostrza. Wymiary: dł. zachowana 8,5 cm, grub. 0,4 - 0,6 cm (ryc. 1b).

7. Grocik sercowaty o wygiętych bokach, łukowatej wnęcie, skrzydełka symetryczne, na powierzchni ślady lepiszcza; wymiary: dł. 2,4 cm, szer. 1,1 cm, grub. 0,5 cm; surowiec: krzemień świeciechowski.

8. Grocik sercowaty o wygiętych bokach, łukowatej wnęcie, skrzydełka symetryczne; wymiary: dł. 2,2 cm, szer. 1,5 cm, grub. 0,4 cm; surowiec: krzemień wołyński barwy szarej, matowej.

9. Wierzchołek grocika; wymiary: dł. zach. 1,1 cm, szer. 0,7 cm, grub. 0,3 cm, na powierzchni ślady lepiszcza; surowiec: krzemień wołyński barwy szarej, matowej.

10. Grocik sercowaty o lekko wygiętych bokach, łukowatej wnęcie, skrzydełka asymetryczne, na powierzchni ślady lepiszcza; wymiary: dł. 2,4 cm, szer. 1,1 cm, grub. 0,4 cm; surowiec: krzemień wołyński barwy szarej, matowej.

11. Grocik sercowaty o lekko wygiętych bokach, łukowatej wnęcie, jedno skrzydełko uszkodzone, na powierzchni ślady lepiszcza; wymiary: dł. 2,5 cm, szer. 1,1 cm, grub. 0,4 cm; surowiec: krzemień wołyński barwy

oliwkowo-szarej.

12. Grocik sercowaty o wygiętych bokach, łukowatej wnęcie, skrzydełka symetryczne, na powierzchni ślady lepiszcza; wymiary: dł. 2,3 cm, szer. 1,1 cm, grub. 0,3 cm; surowiec: krzemień wołyński barwy szarej, plamiastej.

13. Grocik sercowaty o lekko wygiętych bokach, łukowatej wnęcie, skrzydełka symetryczne; wymiary: dł. 2,4 cm, szer. 1,1 cm, grub. 0,4 cm; surowiec: krzemień wołyński barwy oliwkowo-szarej.

14. Odlupek; wymiary: dł. 2,6 cm, szer. 1,0 cm, grub. 0,8 cm; surowiec: krzemień wołyński barwy szarej, plamiastej.

Inwentarz wszystkich odkrytych grobów jest typowy dla kultury mierzanowickiej. Cechy budowy kopca (średnica 12-14 m, rowki otaczające nasyp, jamy przykurhanowe) są charakterystyczne dla klasycznych kurhanów kultury ceramiki sznurowej. Mamy więc kurhan „sznurowy” z trzema grobami kultury mierzanowickiej. Z materiałów przebadanych stanowisk kultury mierzanowickiej wynika, że społeczność ta zakładała cmentarzyska płaskie lub wykorzystywała starsze kurhany „sznurowe”. Można więc przyjąć założenie, że i w tym przypadku groby kultury mierzanowickiej zostały wkopane w starszy obiekt. Potwierdzeniem tego założenia jest odkrycie na cmentarzysku w Nedeżowie, st. 25) grobu kultury mierzanowickiej wkopanego w kurhan KCS.

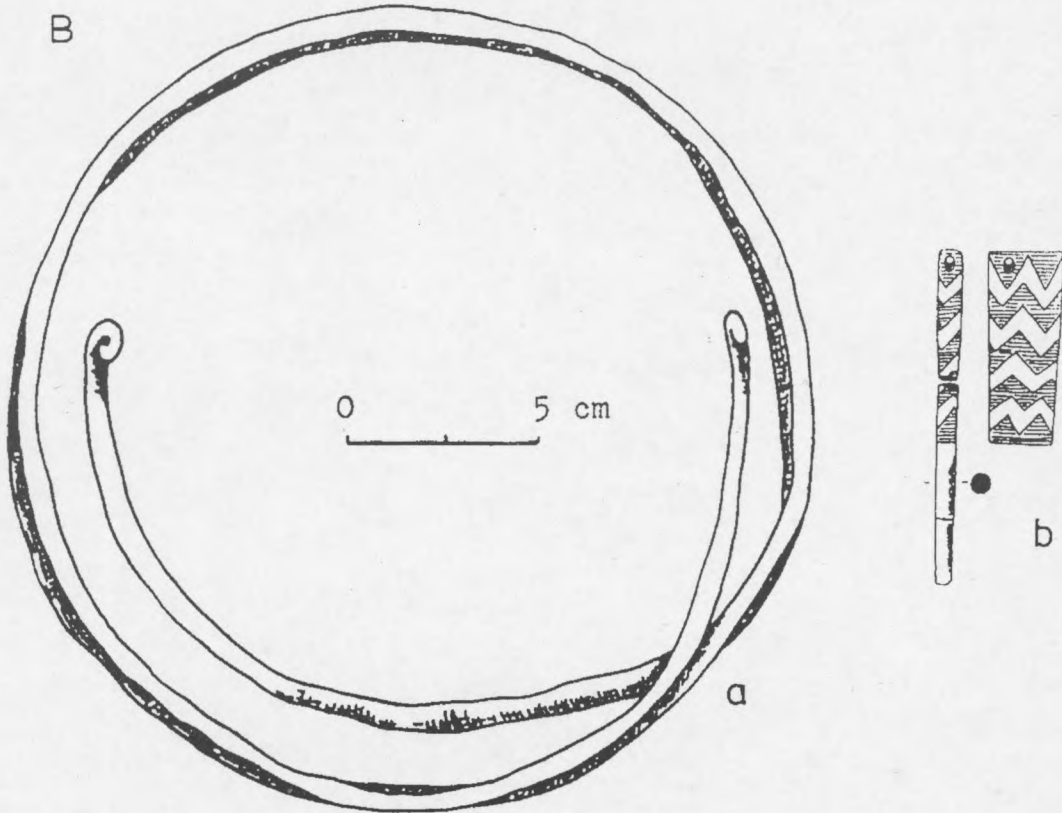
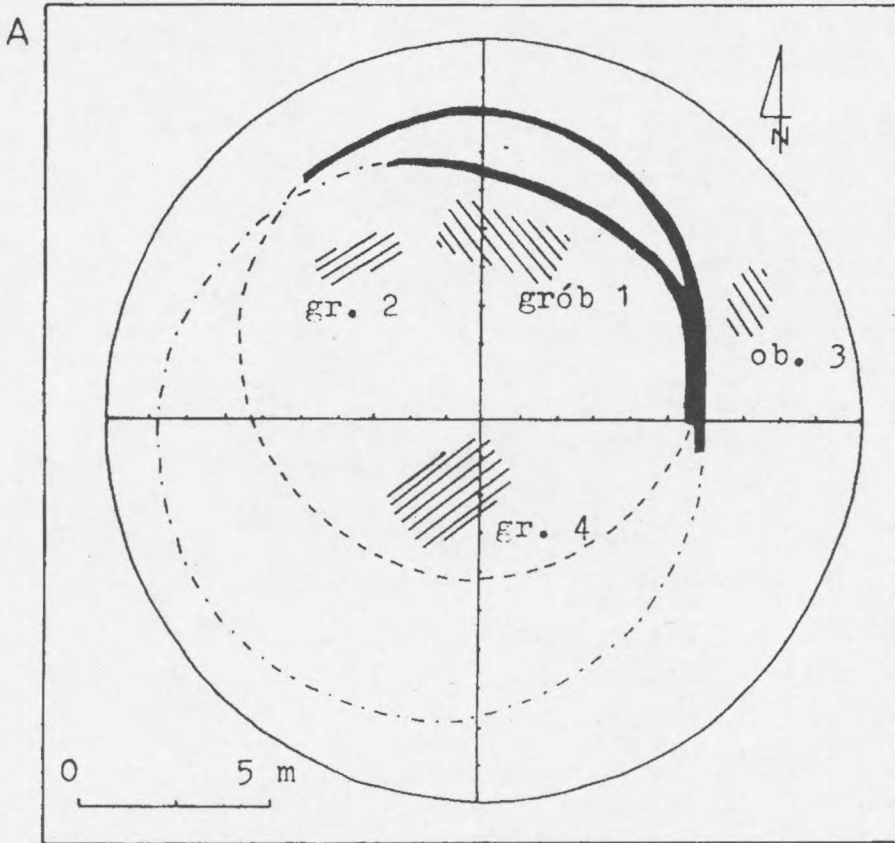
Pozostaje do wyjaśnienia brak pochówku KCS. W obrębie wykopu znaleziono kilkanaście fragmentów ceramiki „sznurowej”, być może jest to ślad po całkowicie zniszczonym grobie, które dosyć często były stosunkowo płytkie. Nasyp kopca został całkowicie rozorany. Na profilu południowym widać wyraźnie, że nasyp zsunął się w dół stoku do jamy przykurhanowej. Mogło to dodatkowo przyspieszyć destrukcję grobu (zmniejszenie grubości ochronnej warstwy nasypu nad grobem). Pochówki kultury mierzanowickiej zachowały się dzięki temu, że zostały głęboko wkopane w nasyp.

JOLANTA BAGIŃSKA

EXPLORATIONS OF THE BARROW IN ŁUBCZE, SITE 38, JARCZÓW MUNICIPALITY

In the eighth excavation season the barrow burial ground of the string pottery culture [SPC] in Grzęda Sokalska, the burial mound in site 38 in Łubcze, Jarczów municipality, was explored. Excavations uncovered an object containing an almost complete skeleton of an animal (a horse?), furrows surrounding the embankment of the mound, as well as three graves of the Mierzanowice culture. In spite of the discovery of the features of the construction of the burial mound typical of this culture (the diameter of the embankment, furrows, pits near the mound), the lack of a grave of the string pottery culture may be a result of the great destruction of the embankment since the SPC burial pits were often sunk into the ground at relatively shallow depth. An additional argument to support this hypothesis was the discovery of a number of SPC pottery fragments in the layers 0-0.5 m.

The graves of the Mierzanowice culture differed in their size (No. 2 was decidedly smaller), shapes of the grave pits, orientation and position of the dead. The shape of the grave pit: rectangular — Nos. 1 and 4, slightly trapezoid — No. 2; orientation — the WSW-ENE axis — Nos. 2 and 4; the WNW-ESE axis — No. 1; position of the dead: erect position — No. 1; crouching position on the side — Nos. 2 and 4 (No. 2 on the left side, No. 4 on the right side, which is probably connected with the sex of the dead). There also occurred differentiation in the equipment of the graves: Nos. 1 — 3 flint points, 1 flake; No. 2 — copper earrings, 4 earthenware beads, several animal bones; No. 4 — 2 copper earrings, a spiral copper bracelet, a necklace of copper wire, a bone pin, a necklace of earthenware beads, 7 flint points, a flake, a large number of animal bones.

Ryc. 1. Łubcze, stan. 38, gm. Jarczów. A - plan sytuacyjny stanowiska; B - wyposażenie grobu nr 4: a - naszyjnik miedziany, b - szpila kościana. (Od redakcji: rysunki wyposażenia grobów 1, 2, 4 w: J. Bagińska, Miliarder z epoki brązu, „Zamojski Kwartalnik kulturalny”, 1995, Nr 4, s. 56).